

Književnost.

Knjige Družbe svetega Mohorja.

Došle so zopet knjige Družbe svetega Mohorja, stalni in vedno pričakovani in priljubljeni gost skoraj vsake slovenske hiše.

Bil je čas, ko se je začela opazati pri Mohorjevi družbi neka odrvenelost in se je bilo bati, da zaide v šablono. Sedaj pa moremo konstatirati, da je videti na vseh straneh sveže delovanje in pulziranje življenja. Vodstvo se brez dvoma trudi, da bi vzdržalo družbo na svoji višini, ali če mogoče še povzdignilo. Poudariti moramo, da to ni lahko in zahteva mnogo truda in dela. Naše življenje se vedno bolj diferencira in Mohorjevi družbi bo vedno težje ustrezati na vse strani. Še pred leti smo imeli skoraj izključno samo kmetško množico in izdavanje Mohorjevih knjig je bilo veliko bolj enostavno. Kar je bilo izobraženejših oseb, so se zadovoljile z vsako stvarjo iz samega rodoljubja.

Sedaj se pa pri nas vedno bolj ločijo stanovi in sloji. Vedno bolj narašča samostojni delavski stan, ki zahteva zase vpoštevanja. Narašča srednje izobraženstvo in polizobraženi proletariat, na katerega se je tudi treba vedno bolj ozirati. Naša inteligenca je pa tako na vse strani preobložena z različnimi narodnimi davki, da ni več voljna žrtvovati niti majhne vsote, ako ne vidi pri tem koristi in uspeha.

Vedno težje je torej Mohorjevi družbi ustrezati vsestranskim željam in potrebam. Toda priznati se mora, da se je letos potrudila. Mnogo bi tu lahko našli nasvetov in načrtov v zadevi izdavanja knjig in raznih reform, ki bi se lahko izpeljale. Toda tu ni za to mesto in kakor je videti, dobiva odbor od vseh strani nasvetov in načrtov dovolj. Morda je celo bolje, da nastopa previdno in ne hiti s preradikalnimi izpremembami.

Število udov je narastlo za 275. Največ prirastka je dala lavantinska škofija, namreč 868, za njo Amerika 314. Majhne prirastke ima djakovska, sekovska in videmska škofija. V poslednji znaša prirastek 98 udov, kar je jako veselo dejstvo. Padlo je število udov po vseh drugih škofijah, največ v ljubljanski za 390, občutno je padlo število udov v gorški, tržaški in somboteljski škofiji.

Padec v Ljubljani nima nobenega pomena. Število udov je tu tako visoko, da se ne bo nikdar več veliko dvignilo, ampak neprenehoma variiralo. Poleg tega se je ravno na Kranjskem v zadnjih letih slovstveno delovanje tako razvilo, da Mohorjeve knjige ne pridejo toliko do veljave. Na Štajerskem je domača slovstvena produkcija manjša in potreba Mohorjevih knjig večja. Sicer pa ne moremo tajiti, da bi tudi na Kranjskem lahko še nekoliko poskočilo število udov, ako bi se razvila jako intenzivna agitacija. Žalostno pa je, da je padlo število naročnikov po obmejnih krajih. Tu je potreba Mohorjeve družbe največja in padec je pripisati samo pomanjkanju primerne agitacije. Tu bi morda mogla poseči vmes „Slovenska Straža“.

Letos je izdala Mohorjeva družba vsega skupaj 8 knjig, 6 jih dobijo vsi udje, ostali dve se dobita

pa proti doplačilu ali pa v zameno za katero prejšnjih. Stara znanca sta Koledar in Večernice. Poleg tega je izdala še troje leposlovnih, dvoje nabožnih in eno poljudno znanstveno knjigo.

Koledar Družbe svetega Mohorja. — Zunanja oblika Koledarja je ista kakor prejšnja leta. Imenik udov ni več celoten, ampak samo zapisnik novo pristopivših. Menda bo s to izpremembo skoraj vsak zadovoljen. Urejen je Koledar skrbno in natančno. Poleg navadne koledarske vsebine prinaša mnogo leposlovnega in poljudno znanstvenega blaga.

PROGNANI PORTUGALSKI KRALJ MANUEL

Veselo je opaziti, da se oglašajo pri Mohorjevi družbi od leta do leta bolj razni mlajši pisatelji. Včasih je ravno Mohorjeva družba tožila, da nima pisateljskega naraščaja.

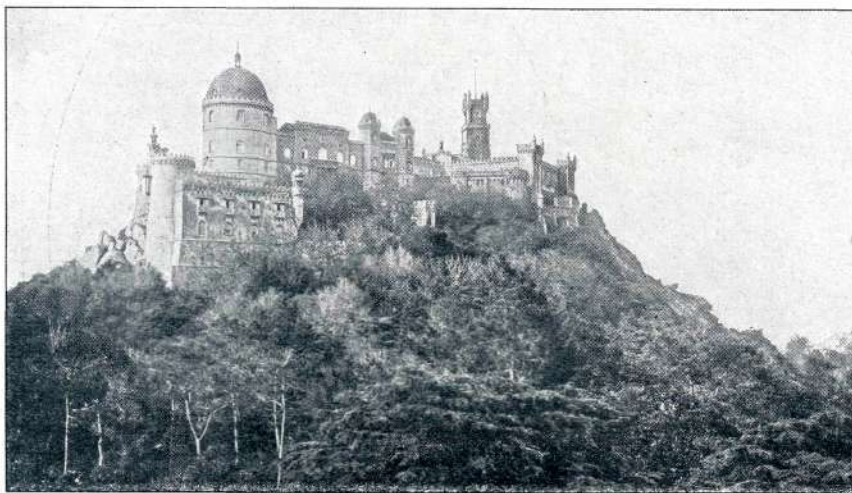
Pesmi so priobčili v letošnjem Koledarju sledeči pesniki: Anton Medved, Ks. Meško, Fr. Neubauer, dr. Ivan Pregelj in A. Hribar. Anton Medved je priobčil štiri pesmice. Prvi dve sta bolj opis ilustracije, in pesniški dar našega pokojnega sodelavca pri njih ne pride toliko do veljave. Najboljša je v narodnem duhu zložena „Kolednica“.

Ks. Meško je priobčil spet daljšo zbirko nagrobnih napisov, med katerimi se nahajajo biseri narodne poezije, polne globokega čustvovanja. Naj bi našel posnemovalcev med Slovenci, ki bi se posvetili med nami tako zapuščeni vedi, kakor je ljudoznanstvo. Poleg tega je priobčil Meško v Koledarju več izvirnih pesmi. Krasna je kratka pesmica „Svet“, tudi „Ob vrnitvi“ je prav lepa. Čudno pa je, kako da sta bili

sprejeti v Koledar „Zdravica“ in „Narodna“, ki po obliki nista nič posebnega in po svoji vsebini ne spadata v Mohorjevo družbo. Otrpljenje možganskih celic vsled zaužitega alkohola pač ni predmet za pesnitev, tudi ako se med ljudstvom opeva. To je nekaj nemoralnega in nenaravnega, ravnotako kakor bi bilo omamljeno z opijem ali makom. V poezijo to ne spada.

Fr. Neubauer je priobčil več pesmic nabožne vsebine, ki se prav prijetno čitajo. V pesmi „Slepec“ se spominja svojega Srema, katerega je že tolikokrat in tako toplo opeval. „Jesenski večer“ spominja na Gregorčiča, isto velja tudi o „Jesenske vode“ in „Pomlad“. Čitajo se jako prijetno in imajo v sebi mnogo čuvstva. „Sodnik — plačnik“ je zbirka deseterih sonetov, ki imajo sicer lepe misli, a tečejo nekako trdo.

Iv. Pregelj je priobčil povest v verzih „Jurko pastirček“, kjer se razodevajo vse značilne poteze Pregeljeve poezije.

GRAD CINTRA, LETOVIŠČE PORTUGALSKEGA KRALJA, BIVŠI SAMOSTAN

Oglasil se je tudi stari znanec „Dom in Svetov“, že davno onemeli A. Hribar in priobčil neko Marijino pesem, ki je preprosta v svoji obliki in globoko čuteča, dasiravno popolnoma brez vseh rafiniranosti naše sedanje struje.

Povest je zastopana v Koledarju nekoliko manj, kot smo bili navajeni. Morda bi bilo dobro, ako bi se dodala tudi ena nekoliko večja povest. Iv. Pregelj si je izbral za predmet bratovsko ljubezen. To je pod literarnim ozirom najboljšo delo v letošnjem Koledarju. Pisatelj deluje z jako preprostimi sredstvi. Nič velikega v vsebini in nobenega zunanega nakitja v obliki. Ne rabi nobenih mogočnih besed in pesniških opisovanj. Pripoveduje tiho in mirno, kakor da bi se ljudje pogovarjali za pečjo v zimskem večeru. In ravno s to preprostostjo učinkuje on najsilneje.

Ivan Česnik je priobčil črtico „Kazen“, sliko „Ogljar Luka“ in pa humoresko „Tomaž Klinar“. „Ogljar Luka“ je krepka, samonikla postava, vzeta neposredno iz našega ljudskega življenja. Beseda in slog sta primerna vsebini. Skoraj čutimo ob tem pripove-

dovanju vonj temnega gozda in življenje divje in svobodne prirode. Manj ugaja humoreska „Tomaž Klinar“.

Baloh je priobčil povest „Soseda“, ki sicer nima posebnega umetniškega pomena, a se bo rada čitala med ljudstvom. Ks. Meško je pa napisal kratko povest „Sv. Juri“, prepojeno z žarki kipeče poezije in cvetovi bujnega življenja.

Srečen je letošnji Koledar s potopisi. Naše ljudstvo čita jako rado potopise, samo da so pisani v primerni obliki. F. Mulec je popisal svoj izlet v Benetke. Popis ima glavno napako, da je prekratek in prepovršen. Naj bi si pisatelj vzel nekoliko več časa in truda in nam opisal svoj izlet bolj obširno in natančno. Slog je jako primeren za naše ljudstvo.

Pred desetletji so nam opisovali naši književniki izlet iz Ljubljane v Šiško in iz Ljubljane v Litijo. Sedaj segamo brez primere dalje, imamo že opis potovanja na severni tečaj in v letošnjem Koledarju nam je podal J. Beličan novo izvirnost s popisovanjem kanarskih otokov.

Zgodovinska spisa sta J. Steklasov: „Nikolaj Šubić Zrinjski, sigetski junak“ in „Boj graničarjev na Liki l. 1809.“

Primeroma jako mnogo ima letošnji Koledar životopisov. Poleg našega nepozabnega Antona Medveda, katerega je popisal Ks. Meško, imamo dr. Luegerja in barona Helferta, dr. Ljudevita Gaja in vrlega koroškega župana Miklavčiča ter župnika Podboja. Seveda nimajo ti životopisi skoraj nobene znanstvene vrednosti, ampak so le informacijskega pomena.

Iz narodnega gospodarstva je članek: „Kako je Zdravljč kunce ali domače zajce gojiti učil?“ Iz cerkvenega življenja je članek: „Apostolstvo sv. Cirila in Metoda“, spisal F. G.

Zamudil sem se nekoliko dalje pri Koledarju radi velikega pomena, ki ga imajo Mohorjeve knjige sploh, zlasti pa Koledar, za naše ljudstvo. Koledarju je zlasti treba obrniti vso pozornost, ker izmed Mohorjevih knjig se ne vzame nobena tolikokrat v roko in toliko ne čita, kot on. Letošnji Koledar bo gotovo dobro sprejet.

Dr. Josip Gruden: **Zgodovina slovenskega naroda**. I. zvezek.

S tem zvezkom se je Mohorjeva družba lotila važnega in pomenljivega podjetja. Poznavanje zgodovine lastnega naroda je podlaga narodne samozavednosti. K mogočnemu probujenju slovanskih narodov in oživljenju slovanske vzajemnosti so največ pripomogli učeni slavisti, kakor Šafařík, Hanka, Palacký in drugi s svojimi zgodovinskimi spisi. Palackýjeva zgodovina češkega naroda je prešla narodu češkemu v kri in iz tega se je porodila mogočna narodna zavednost Čehov. Poljaki črpljejo vse svoje sile iz svoje slavne preteklosti in delujejo z vsemi silami na to, da se poznavanje preteklosti poljskega